

God is geen aangenaam huisdier, maar wel oneindige liefde

Geloven is geen risicoloos tijdverdrijf. Het raakt je leven, je denken, je ervaring. Dit besef vind je bij alle grote figuren uit de geschiedenis van het christendom. Ook bij Bernardus van Clairvaux en Willem Teellinck.

Recensie

Tjerk de Reus

God en ik, dat is een populair thema. Dat komt niet uit de lucht vallen: in onze cultuur is er veel aandacht voor individuele beleving. 'Ik moet er een goed gevoel bij hebben', is een veelgehoord criterium. Dit heeft ook een stevige stempel gezet op het geloofsklimaat. Daar valt natuurlijk wel kritiek op te leveren, bijvoorbeeld dat alle nadruk op 'mijn' gevoel de band met de gemeenschap ondergraaft of in elk geval verwaarloost. Maar is daarmee alles gezegd?

Als je je een oordeel wilt vormen over de plek van ervaring in het geloof, doe je er goed aan breed rond te kijken in het christendom. Dan is meteen duidelijk dat de persoonlijke geloofservaring er eigenlijk altijd bij gehoord heeft, in het christendom. Heel tastbaar kun je dit ontdekken in het gloednieuwe boek *Bernardus van Clairvaux. Meester in de school van de liefde*, van de hand van Gueric Aerden. Deze Bernardus zag de relatie tussen de gelovige en God zoals geschetst in het oudtestamentische Hooglied: als een regelrechte liefdesverhouding. Iets vergelijkbaars kom je tegen bij Willem Teellinck, een Zeeuwse protestant uit de tijd van de Tachtigjarige Oorlog. Hij schreef ooit zijn zogenoemde *Soliloquium*. Dat is een 'alleenspraak van de ziel met God', waarin gevoel en ervaring volop aanwezig zijn. Dit geschrift is onlangs opnieuw uitgegeven door het Titus Brandsma Instituut te Nijmegen, in een uitstekend leesbare vertaling van Thom Mertens. Volgens Teellinck gaat het om de ware vreugde van het hart, en die vind je alleen in Gods barmhartigheid.

Er is dus wel verwantschap tus-

sen Bernardus van Clairvaux (1090-1153), de prediker en schrijver die al in zijn eigen tijd een groot publiek wist te bereiken, en de veel latere Willem Teellinck (1579-1629). Bij beiden was de persoonlijke verhouding tot God niet iets vanzelfsprekends, maar wel het hoofddoel. Die verhouding was een kwestie van ommekeer en groei, zeker ook in de sfeer van gevoel en ervaring. De weg waarop de ziel nader komt tot God is geen gemakkelijk pad, wisten Teellinck en Bernardus, maar een route met hindernissen. Je hebt als mens nu eenmaal te dealen met jezelf én met de verheven oneindige God. Het zou een vergissing zijn om daar gemakkelijk over te doen.

Afhankelijk van de genade

Bij Bernardus ligt, zoals gezegd, een enorm nadruk op de liefde. Gueric Aerden legt in het voorwoord van zijn boek uit dat er allerlei aspecten van Bernardus hem intrigeren, maar toch wel het meest diens aandacht voor de liefde. Deze liefde is vanzelf de liefde van en tot God, en die laat zich ook voelen. Maar dit kan niet losstaan van liefde voor de medemens. De barmhartigheid van God kan pas echt goed in ons werkzaam zijn, legt Bernardus uit, als we een realistisch zelfbeeld hebben. Hij schrijft: 'Alleen door kennis van de eigen ellende leert men wat barmhartigheid is, een andere manier is er niet.' Waarom is dat zo belangrijk? Omdat je, zonder die nederigmakende kennis van jezelf, geen oprecht medelijden met een ander kunt hebben. Je zult je dan steeds boven die ander blijven verheffen, zeker ook als je meent een speciale relatie met God te hebben. Pas op, zegt Bernardus, laat eerst je eigen situatie goed tot je doordringen, dat maakt je bescheiden en afhankelijk van de genade. En dat kun je ook inzien dat anderen ook jouw genadige blik verdienen. Dan sta je dus

Schilderij *Het wonder van de heilige Bernardus*, met in het midden Bernardus van Clairvaux. Het werk is rond 1620 geschilderd door de Spaanse schilder Alejandro de Loarte. Beeld: Museo del Prado

Alleen door kennis van de eigen ellende leert men wat barmhartigheid is

'gereed om te helpen', als een ander struikelt, en niet om 'te oordelen'. Om daarna samen te groeien in het besef van Gods oneindige liefde.

In het geschrift van Teellinck is een sterk besef van de eigen zondigheid merkbaar. Dat kan lezers van vandaag bevreemden, maar het is raadzaam je niet te laten afschrikken. Duidelijk wordt dat Teellinck gedreven wordt door een groot verlangen naar God en naar ware levensvervulling. Heel radicaal gaat hij na hoezeer zijn eigen leven deze vervulling niet kan bieden: bestendig geluk is niet in het eigen hart te vinden. Ook niet in de wereld, waar alles vergankelijk is, en ook nog eens onderhevig aan moreel verval.

De uitverkiezing - het bekende calvinistische leerstuk - is een belangrijk thema voor Teellinck, als uitdrukking van de onpeilbare wil van God. De uitverkiezing een bron van vragen, maar toch ook van zekerheid, legt inleider Herman Westerink uit: in het chaotische Europa van Teellincks dagen, met grote culturele veranderingen, was de uitverkiezing zo iets als het betrouwbare plan van God, dat een vaste oriëntatie bood.

Verrassende geloofservaringen

Als je je openstelt voor het relaas van Teellinck, kun je ontdekken dat deze Zeeuwse predikant uiterst eerlijk tegenover zichzelf durft te zijn. Voor hem is God geen aangenaam huisdier dat je af en toe kunt aaien, maar echt een tegenover. We kennen God alleen door de openbaring in Oude en Nieuwe Testament. En zo gaat het ook bij Bernardus, die een sterke binding had met de Schriften. Ook bij hem dus geen geloofsverhaal dat begint en eindigt bij zichzelf, maar een openheid voor de ander en het andere: God, medemens, Schrift en geloofstraditie.

Dankzij deze twee nieuwe boeken kun je er zomaar instappen, in deze ietwat vreemde, verrassende en tot nadenken stemmende geloofservaringen.

► *Soliloquium*. Een mystieke oefening in verlangen. Willem Teellinck. Een nieuwe vertaling door Thom Mertens. Ingeleid door Herman Westerink. Berne Media | Halewijn. 24,95 euro

► *Bernardus van Clairvaux. Meester in de school van de liefde*. Gueric Aerden. Damon. 19,90 euro

Ook historische Chorakerk in Istanbul wordt moskee

Christelijke afbeeldingen Hagia Sophia continue afgedekt

Istanbul | De Turkse president Recep Tayyip Erdogan laat na de voormalige Byzantijnse kathedraal Hagia Sophia nog een oorspronkelijk orthodoxe kerk in gebruik nemen als moskee. Het gaat om de Chorakerk in Istanbul. Tegenwoordig is in het gebouw een museum gevestigd.

De Chorakerk stamt, net als de Hagia Sophia, uit de tijd van het Byzantijnse Rijk, dat zijn hoofdstad had in het hedendaagse Istanbul. De oudste fundamenten van de kerk stammen

uit de vierde eeuw, in de elfde eeuw kreeg de kerk zijn huidige vorm, toen het werd opgebouwd na door een aardbeving te zijn verwoest. Bij die wederopbouw werden christelijke mozaïeken aangebracht.

De islamitische Ottomanen vestigden na hun verovering van de stad in 1453 een moskee in de Chorakerk. Zij verborgen de christelijke mozaïeken onder een laag kalk, omdat in een moskee afbeeldingen van mensen en dieren verboden zijn. Het gebouw was sinds 1948 in gebruik als een museum, bij een restauratie zijn de christelijke kunstwerken weer tevoorschijn gehaald.

Turkije nam vorige maand ook de Hagia Sophia in gebruik als gebeds-

plaats voor moslims. Dat leidde toen tot internationale kritiek, onder meer uit Europese landen met veel orthodox-christelijke gelovigen en van de paus.

Afbeeldingen afgedekt

Erdogan beloofde toen dat de christelijke mozaïeken en fresco's in de Hagia Sophia zichtbaar zouden blijven voor bezoekers. Wel zouden de christelijke afbeeldingen tijdens islamitische gebedsmomenten worden bedekt door gordijnen. Maar volgens persbureau Asia News zijn die christelijke kunstwerken sinds de ingebruikname van het gebouw als moskee, inmiddels een maand geleden, continue afgedekt.

2500 evangelicalen tekenen verklaring

Oproep: houd je aan de coronaregels

Grand Rapids | Meer dan 2500 evangelicalen in de Verenigde Staten hebben een verklaring ondertekend waarin ze hun vertrouwen in de wetenschap uitspreken en christenen oproepen om tijdens de coronapandemie het advies van volksgezondheidsdeskundigen op te volgen.

De ondertekenaars spreken in de verklaring *A christian statement on science for pandemic times*, opgesteld door het theïstisch-evolutionistische instituut BioLogos, hun zorgen uit over de 'politisering van de weten-

schap in het publieke domein, terwijl er zo veel levens op het spel staan.' Ze beloven gezichtsmaskers te dragen en 'verkeerde informatie en complottheorieën' te corrigeren.

Tot de ondertekenaars behoren onder anderen de theologen Tom Wright en Richard Mouw. De verklaring is mede een reactie op kerken die de maatregelen van de overheid tegen het coronavirus niet willen naleven, zoals de Grace Community Church van de John MacArthur in Sun Valley. 'Ons geloof roept ons op om onszelf op te offeren voor anderen en tijdelijke beperkingen van onze vrijheden te aanvaarden omdat we een permanente en volledige vrijheid in Christus hebben.'